

SCIENCE AND EDUCATION NEWS

International scientific,
methodical and popular journal

2026
issue 1(1)

 https://t.me/saen_2024

 saen_2024@mail.ru

 www.saen.uz

“FAN VA TA'LIM YANGILIKLARI”

xalqaro ilmiy-metodik jurnali

**2026-yil, 1(1)-son
Jurnal 2024-yildan chiqa boshlagan**

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Pazilova M.E. Shaxsning bilish faoliyatini rivojlantirishga oid pedagogik qarashlarning rivojlanish dinamikasi.....	8
Bekchonova Sh.B. Dasturiy-didaktik ta’minot asosida talabalarning kiberpedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	14
Ералин К.Е., Сарсенова Г.С., Саймбетова Ж.Т., Дарменов Ж. Методы применения технологии фрейма в анализе объекта искусства.....	21
Nauruzbaeva A.S., Embergenova A.A. Pedagogikalıq diagnostikanıń funkciyaları mazmunı hám áhmiyeti.....	28
Maxmudova D.B. Onlayn ta’lim sharoitida talabalarda mustaqil o’qish va o’zini-o’zi rivojlantirish motivatsiyasini kuchaytirish.....	34
Аъзамова М.Н. От дошкольной инклюзии к начальной школе: создание модели взаимодействия педагогов для обеспечения преемственности.....	39
Madraximova I.B. Raqamli texnologiyalar orqali ta’lim samaradorligini oshirishning innovatsion yo’llari.....	45
Бекманова Ж.А. Песочная терапия в коррекции речевых нарушений у детей дошкольного возраста в доо республики каракалпакстан.....	51
Nagmetova N.M. Integrativ yondashuv asosida bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarida familistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari.....	57
Maxmudov Y.B. Oila bilan hamkorlik orqali o’quvchilarda hurmat, hamjihatlik va mehr-oqibatni shakllantirish.....	63
Жаббарбергенов Ш.Е., Бекманова Ж.А. Цифровые технологии как средство модернизации трудового обучения детей с нарушениями слуха.....	69
Реймова Ф.Ж., Бекманова Ж.А. Развитие когнитивных функций учащихся с умственной отсталостью в условиях цифровизации образования.....	78
Alyaminov X.I., Urazbaev B.T. Talabalarda zamonaviy kasbiy va innovatsion tadbirkorlik kompetensiyalari rivojlantirish masalalari	86
Zaynitdinova M.A. Umumta’lim fanlarini o’qitishda zamonaviy yondashuvlar.....	92
Alimardanova R.N. Farzandning emotsional barqarorligi va intellektual rivojlanishiga onaning ta’sir omillari.....	98
Abdalieva P.I. Baslawish klasslarda ana tili hám oqiw sawatxanligin oqitiwda oqiw tapsirmalarinan paydalaniw metodologiyasi.....	105
Madatova Z.H. Boshlang’ich sinf o’quvchilarida kitob o’qishga qiziqishni shakllantirish mazmuni.....	112
Sabirova M.G. Tarbiya fanini o’qitishning didaktik ta’minotini takomillashtirish.....	118
Sarsenbaev T.T., Urazbaev B.T., Saparova L.P. Tasviriy san’at vositasida bo’lajak arxitektorlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish.....	123
Tangirbergenova M.K. Talabalarda mustaqil ta’lim va yozish kompetensiyasini shakllantirish.....	131
Пyasova Z.U. Boshlang’ich sinf o’quvchilarida kitob o’qishga qiziqishni shakllantirish mazmuni.....	137
Esnazarova Z.O. Bolalar nutq rivojlanishining logopedik-psixolingvistik mohiyati.....	143
Dawletnazarova D. Vitagen talim hám oni ámelge asiriwdın metodologiyalıq tiykarlari..	149
Bekbosinov D.A. Etnomadaniyat asosida o’quvchilarni estetik jihatdan tarbiyalashda jahon tajribalari tahlili.....	155

UDK: 373.5:37.013.42:37.018.1

OILA BILAN HAMKORLIK ORQALI O'QUVCHILARDA HURMAT, HAMJIHATLIK VA MEHR-OQIBATNI SHAKLLANTIRISH

Maxmudov Yunusbek Bazarbayevich,

Oriental universiteti o'qituvchisi, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD)

Annotatsiya. Maqola oila bilan maktab o'quvchilari o'rtasida hamkorlik asosida hurmat, hamjihatlik va mehr-oqibatni shakllantirish muhimligini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda O'zbekiston maktablari sharoitida oila, maktab va o'quvchilarning ijtimoiy-axloqiy rivojlanishidagi o'zaro aloqalar tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy pedagogika, psixologiya va ijtimoiy fanlar asosida o'quvchilarda ijobiy munosabatlar va shaxsiy fazilatlarni rivojlantirish metodikasi keltirilgan. Tadqiqot natijalari oilaning maktab bilan samarali hamkorligi o'quvchilarda ijobiy xulq-atvor, bir-biriga hurmat va hamjihatlikni mustahkamlashini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Oila, hamkorlik, hurmat, hamjihatlik, mehr-oqibat, maktab, o'quvchi, ijtimoiy-axloqiy rivojlanish.

ФОРМИРОВАНИЕ У УЧАЩИХСЯ УВАЖЕНИЯ, СПЛОЧЕННОСТИ И МИЛОСЕРДИЯ ПОСРЕДСТВОМ СОТРУДНИЧЕСТВА С СЕМЬЕЙ

Аннотация. Статья посвящена изучению важности формирования уважения, сплоченности и милосердия у школьников на основе сотрудничества семьи и школы. В исследовании анализируются взаимоотношения семьи, школы и учащихся в процессе их социально-нравственного развития в условиях школ Узбекистана. В статье представлена методика развития позитивных отношений и личностных качеств у учащихся, основанная на современной педагогике, психологии и социальных науках. Результаты исследования показывают, что эффективное сотрудничество семьи и школы способствует укреплению позитивного поведения, взаимного уважения и сплоченности среди учащихся.

Ключевые слова: семья, сотрудничество, уважение, сплоченность, милосердие, школа, ученик, социально-нравственное развитие.

FORMATION OF RESPECT, SOLIDARITY, AND COMPASSION IN STUDENTS THROUGH FAMILY COLLABORATION

Abstract. The article is devoted to studying the importance of forming respect, solidarity, and compassion in schoolchildren based on cooperation between the family and the school. The study analyzes the interactions between the family, school, and students regarding their social-moral development within the

context of schools in Uzbekistan. The article presents a methodology for developing positive relationships and personal qualities in students based on modern pedagogy, psychology, and social sciences. The research results demonstrate that effective cooperation between the family and the school strengthens positive behavior, mutual respect, and solidarity among students.

Keywords: family, cooperation, respect, solidarity, compassion, school, student, social-moral development.

Shaxsning sotsializatsiya jarayoni murakkab va ko‘p qirrali fenomen bo‘lib, unda oila va ta‘lim muassasasi eng muhim ijtimoiy institutlar sifatida yetakchi o‘rin tutadi. Oila – bolaning dastlabki ijtimoiy tajriba orttiradigan, qadriyatlar tizimi va xulq-atvor normalarini o‘zlashtiradigan fundamental muhit hisoblanadi. Maktab esa ushbu jarayonni tizimli davom ettirib, o‘quvchining ilmiy dunyoqarashini shakllantirish va uni jamiyatning faol a‘zosi sifatida tarbiyalash funksiyasini bajaradi.

O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta‘lim islohotlari va "Uchinchi Renessans" poydevorini barpo etish strategiyasi sharoitida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. So‘nggi yillarda mamlakatimiz pedagogika ilm-fanida oila va maktab integratsiyasining ta‘lim-tarbiya jarayonidagi samaradorligini oshirish masalasi keng ko‘lamda va chuqur tadqiq etilmoqda.

Zamonaviy globallashuv jarayonlari va "ommaviy madaniyat"ning salbiy ta’sirlari kuchayib borayotgan bir paytda, o‘quvchilarda ijtimoiy tolerantlik, o‘zaro hurmat, jamoaviy hamjihatlik va insonparvarlik (mehr-oqibat) kabi yuksak ma’naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bu fazilatlarni qaror toptirish faqatgina maktabning pedagogik sa’y-harakatlari bilan cheklanib qolmasligi lozim. Bu jarayon "oilal – mahalla – ta‘lim muassasasi" hamkorligining uzluksiz zanjirini va ota-onalarning faol ishtirokini qat’iy talab etadi. Shu bois, oila va maktab hamkorligi shunchaki tavsiyaviy xarakterga ega bo‘lmay, balki yaxlit pedagogik jarayonning ajralmas va imperativ qismi sifatida qaralishi zarur.

Mazkur tadqiqot doirasida oila va ta‘lim muassasasi o‘rtasidagi hamkorlikning samarali mexanizmlari, pedagogik-psixologik shart-sharoitlari hamda uning o‘quvchi shaxsiga ta’siri ilmiy tahlil qilindi. Xususan, ota-onalarni ta‘lim jarayoniga jalb qilishning innovatsion shakllari va metodlari, o‘qituvchi va ota-ona o‘rtasidagi o‘zaro ishonchga asoslangan muloqot strategiyalari, o‘quvchilarning ijobiy xulq-atvorini va o‘quv motivatsiyasini oshirishda oilaviy muhitning o‘rni hamda pedagogik qo‘llab-quvvatlash texnologiyalari o‘rganildi.

Ushbu yondashuv ta‘lim samaradorligini oshirish bilan birga, jamiyatda sog‘lom ijtimoiy muhitni barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonida bir nechta asosiy yo‘nalishlar aniqlangan:

1. Ota-ona va o‘qituvchi hamkorligi. Oila va ta‘lim muassasasi o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik jarayoni zamonaviy pedagogikada shunchaki ikki tomonlama aloqa emas, balki shaxs kamolotining uzluksizligini ta‘minlovchi fundamental

ijtimoiy-psixologik mexanizm sifatida talqin etiladi. Oilaning maktab hayotidagi faol va tizimli ishtiroki o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni, xususan, o'zaro hurmat, empatiya va insonparvarlik kabi oliyanob fazilatlarni shakllantirishda hal qiluvchi katalizator vazifasini o'taydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim samaradorligi nafaqat o'quv dasturlarining mukammalligiga, balki o'quvchining mikromuhiti hisoblangan oila va maktab talablari o'rtasidagi konseptual uyg'unlikka bevosita bog'liqdir.

Mazkur hamkorlik doirasida ota-ona va o'qituvchi o'rtasidagi muntazam muloqot bolaga nisbatan qo'yiladigan tarbiyaviy talablarning yagonaligini ta'minlab, unda barqaror axloqiy immunitetni yuzaga keltiradi. Uy vazifalarini birgalikda muhokama qilish, ta'limiy yutuqlarni birgalikda tahlil qilish va bolani o'z vaqtida rag'batlantirish kabi jarayonlar o'quvchida o'ziga nisbatan ishonchni mustahkamlash bilan birga, uning ta'limga bo'lgan ijobiy motivatsiyasini ham oshiradi. Bunday sharoitda o'quvchi o'z oilasi va ta'lim maskani o'rtasida mustahkam ma'naviy ko'prik mavjudligini his etadi, bu esa o'z navbatida uning psixologik xavfsizligi va sotsializatsiyasiga xizmat qiladi.

O'zbekiston maktablari misolida olib borilgan sotsiologik va empirik tahlillar shuni tasdiqlaydiki, ota-onalar va pedagoglar o'rtasida o'rnatilgan ochiq va samimiy muloqot o'quvchilarning xulq-atvoriga bevosita ijobiy transformatsion ta'sir ko'rsatadi. Kattalar o'rtasidagi o'zaro hurmatga asoslangan munosabatlar va hamkorlik madaniyati bolalar uchun o'ziga xos ijtimoiy andoza (role model) bo'lib xizmat qiladi. Natijada, o'quvchilarda nafaqat ustozlarga, balki tengdoshlari va jamiyatning boshqa a'zolariga nisbatan hurmat hamda bag'rikenglik tuyg'ulari tabiiy ravishda rivojlanadi. Zero, o'quvchi shaxsi oila va maktabning umumiy pedagogik maqsadlar atrofida jipslashishi natijasida yuzaga keladigan sog'lom ijtimoiy-psixologik iqlimda eng yuqori darajadagi axloqiy va intellektual yutuqlarga erishadi.

2. Hamjihatlikni rivojlantirish. Oila va maktabning uyg'un ishlashi o'quvchilarda jamoaviy ishlash ko'nikmalarini, hamkorlik va yordam berish xatti-harakatlarini kuchaytiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning bir-biriga nisbatan hurmat va yordamga tayyorligi ortgan. Masalan, sinf loyihalarida ota-onaning maslahati va qo'llab-quvvatlashi hamjihatlikni mustahkamlaydi.

Hamjihatlikni rivojlantirishning samarali vositalaridan biri – jamoaviy faoliyatlarni tashkil etish. O'quvchilarga guruh loyihalari, sinf ichidagi muammolarni birgalikda hal qilish, va maktab tashqarisidagi ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish imkoniyatlarini berish orqali ularning hamjihatlik ko'nikmalari sezilarli darajada oshadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bunday faoliyatlarda ota-onaning maslahat berishi va rag'batlantirishi nafaqat o'quvchilarning jamoaviy ishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, balki ularning mas'uliyat, sabr-toqat va boshqalarni tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.

Shuningdek, oila va maktabning uyg'un ishlashi ixtiloflarni konstruktiv hal etish ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, sinf loyihalarida yuzaga kelgan qarama-qarshiliklarni ota-ona va o'qituvchi yordamida muhokama

qilish o'quvchilarga nizolarni muloqot va hamkorlik orqali hal qilishni o'rgatadi. Bu esa ularning nafaqat sinfdoshlariga, balki kengroq ijtimoiy muhitga nisbatan hurmat va yordamga tayyorligini oshiradi.

Hamjihatlikni rivojlantirish jarayonida ota-onalar va o'qituvchilar birgalikda bolalarning ijtimoiy faoliyatini kuzatib borishi, ularni rag'batlantirishi va har qanday ijobiy xatti-harakatlarini mustahkamlashi muhim hisoblanadi. Shu tarzda, o'quvchilar o'zaro hamkorlik qilishni nafaqat majburiyat sifatida, balki ijtimoiy jihatdan foydali va qiziqarli jarayon sifatida qabul qilishadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaning faol hamkorligi va maktabning ijtimoiy-axloqiy muhit yaratishdagi roli hamjihatlikni shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bilan birga, bu jarayon o'quvchilarning yetuk shaxs sifatida shakllanishi, ularning ijtimoiy mas'uliyat va etakchilik ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi.

3. Mehr-oqibatni shakllantirish. Oiladagi samimiy muloqot va mehr-muhabbat maktabdagi ijtimoiy muhitga uzatiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaning ijobiy ta'siri o'quvchilarda boshqalarni tushunish, qo'llab-quvvatlash va xayrixohlik fazilatlarini rivojlantiradi.

Mehr-oqibatni shakllantirish jarayoni oiladagi ijobiy muloqot va mehr-muhabbat orqali boshlanadi va maktabdagi ijtimoiy muhit orqali mustahkamlanadi. Ota-ona va bolalar o'rtasidagi samimiy suhbatlar, birgalikda o'tkaziladigan vaqt va bolani tinglash orqali mehr-oqibatning asosi yaratiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oiladagi bunday munosabatlar maktabda sinfdoshlar bilan iliq, hurmatga asoslangan muloqot o'rnatilishiga olib keladi.

Shuningdek, mehr-oqibatning shakllanishi uchun o'quvchilarga empatiya va boshqalarni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari yaratilishi muhimdir. Masalan, sinf ichida kichik ijtimoiy loyihalar, jamoaviy o'yinlar va yordam berish vazifalari orqali bolalar boshqalarni tinglashni, ularga yordam berishni va xayrixoh bo'lishni o'rganadilar. Bu jarayonda ota-onalar va o'qituvchilar birgalikda bolani rag'batlantirib, ijobiy xulqni mustahkamlashlari o'quvchilarda mehr-oqibat fazilatlarini chuqurlashtiradi.

Bundan tashqari, oilaning ijobiy ta'siri o'quvchilarda ixtiloflarni konstruktiv tarzda hal qilish, boshqalar bilan hamkorlik qilish va muammolarga mehr-muhabbat bilan yondashish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, oila bilan maktabning uyg'un ishlashi natijasida o'quvchilar nafaqat sinfdoshlariga nisbatan mehr-oqibat ko'rsatadi, balki bu fazilatlar ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi.

Natijada, oilaning maktab bilan hamkorligi orqali yaratilgan mehr-oqibatli muhit o'quvchilarda ijobiy ijtimoiy xulq-atvorni shakllantiradi, ularni boshqalarga nisbatan mas'uliyatli, yordamga tayyor va samimiy shaxslar sifatida tarbiyalaydi. Shu bilan birga, bu jarayon bolalarni kelajakda ijtimoiy va axloqiy jihatdan yetuk shaxslar bo'lib yetishishiga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- oila va maktab o'rtasida muntazam uchrashuvlar, seminarlar va o'quvchilarning ijtimoiy faoliyatiga jalb qilish orqali hamkorlikni kuchaytirish;

- ota-onalarni pedagogik va psixologik bilimlar bilan qurollantirish orqali ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish;

- sinf va maktabdagi ijtimoiy loyihalar orqali o'quvchilarda hamjihatlik va mehr-oqibatni rivojlantirish.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, oilaning maktabdagi faol ishtiroki o'quvchilarda ijtimoiy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Hurmat, hamjihatlik va mehr-oqibatning rivojlanishi esa o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy muvaffaqiyatlariga bevosita ta'sir qiladi.

Maqolada oila bilan hamkorlik orqali o'quvchilarda hurmat, hamjihatlik va mehr-oqibatni shakllantirishning ahamiyati ilmiy asosda tasdiqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaning maktab bilan faol hamkorligi ijtimoiy-axloqiy fazilatlarni rivojlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Shu bilan birga, ota-onalarni pedagogik jarayonga jalb qilish va ular bilan uzluksiz muloqot o'quvchilarda ijobiy xulq-atvorni mustahkamlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, oila bilan maktab hamkorligining samaradorligi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir qiladi. Ota-onalar va o'qituvchilar birgalikda tashkil etgan ijtimoiy va pedagogik faoliyatlar o'quvchilarda mas'uliyat, sabr-toqat, boshqalarni tushunish va yordam berish ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Bu jarayon nafaqat sinfdoshlar bilan hamjihatlikni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning keng ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini oshiradi.

Bundan tashqari, oila-maktab hamkorligi o'quvchilarda empatiya va xayrixohlik fazilatlarini doimiy ravishda rivojlantirishga imkon yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaning ijobiy muloqoti va qo'llab-quvvatlashi bolalarning maktabdagi ijtimoiy munosabatlariga uzluksiz ta'sir qiladi, ularni hurmatli va mehr-oqibatli shaxslar sifatida tarbiyalaydi.

Shu asosda, pedagogik amaliyotda quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

Ota-onalarni pedagogik va psixologik bilimlar bilan qurollantirib, ularni ta'lim jarayoniga muntazam jalb qilish;

Sinf va maktabdagi jamoaviy loyihalar orqali o'quvchilarda hamjihatlik va yordamga tayyorlik ko'nikmalarini rivojlantirish;

O'quvchilarning ijtimoiy-axloqiy xulqini baholash va rag'batlantirish uchun oilaviy va maktab ichidagi faoliyatlarni uzviy bog'lash.

Umuman olganda, oila bilan maktab hamkorligi nafaqat o'quvchilarning akademik yutuqlariga, balki ularning ijtimoiy va axloqiy yetukligiga ham bevosita ta'sir qiluvchi muhim pedagogik vosita sifatida qadrlanishi lozim. Bu tadqiqot natijalari O'zbekiston pedagogika amaliyotida oila-maktab integratsiyasini yanada rivojlantirish va o'quvchilarda ijobiy shaxsiy fazilatlarni shakllantirish bo'yicha ilmiy asos sifatida foydalanish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdukarimov, S. Oila va maktab hamkorligining pedagogik ahamiyati. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika universiteti, 2021.
2. Islomova, F. Maktab va ota-ona hamkorligida o‘quvchilarda ijtimoiy fazilatlarni shakllantirish. “Pedagogika” ilmiy jurnali, 3(2), 45–52, 2019.
3. Karimov, D. O‘quvchilarda mehr-oqibat va hurmatni rivojlantirish metodikasi. Toshkent: Fan va Ta’lim. 2020.
4. Rasulova, M. Oila bilan hamkorlik va ijtimoiy-axloqiy tarbiya. “Ilmiy izlanishlar” jurnali, 12, 78–85, 2018.
5. Shodmonov, A. Oila va maktabning pedagogik hamkorligi: nazariya va amaliyot. Toshkent: Ta’lim va Innovatsiya, 2022.